

RAYMOND CARVER

FİL

Çeviri: AYÇA SABUNCUOĞLU

2. BASKI

can
öykü

RAYMOND CARVER

FIL

Elephant and Other Stories, Raymond Carver

© 1988, Raymond Carver

© 2015, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2015

2. basım: Mart 2017, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Berrak Göçer

Düzeltili: Burçak Karabağ

Mizanpaj: M. Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 31900

ISBN 978-975-07-2507-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

RAYMOND CARVER
FİL

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren
Ayça Sabuncuoğlu

♥can

Raymond Carver'ın Can Yayınları'ndaki diğler kitapları:

Bilmezsiniz Aşk Nedir, 2011

Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?, 2012

Aşk Konuştuğumuzda Ne Konuşuruz, 2013

Katedral, 2014

Azgın Mevsimler, 2016

RAYMOND CARVER, 1938'de Oregon'da doğdu. Lise öğrenimini yarıda bırakıp Chicago ve Humboldt devlet üniversitelerinde, dünyaca ünlü Iowa Yazarlık Atölyesi'nde öğrenimini tamamladı. Öykülerini yayımlamaya üniversitenin dergisinde başladı. İlk öyküsü 1960'ta yayımlandı. 1976'da yayımlanan öykü derlemesi *Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?* 1977 National Book Award'da ilk beşe girdi. Çok erken yaşta evlenen Carver, ailesini geçindirmek için bir yandan yazarlık uğraşını sürdürürken öte yandan hademelik, servis elemanlığı, benzincilik gibi farklı iş kollarında çalıştı. Sonraları ABD'nin çeşitli üniversitelerinde yaratıcı yazarlık dersleri verdi ve Syracuse Üniversitesi'nde İngiliz edebiyatı profesörü oldu. 1988'de Amerikan Güzel Sanatlar ve Edebiyat Akademisi'ne üye seçildi ve aynı yıl akciğer kanserinden öldü.

AYÇA SABUNCUOĞLU, 1972'de İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çevirmenlik ve kitap editörlüğü yapıyor. Bazı çevirileri: *Satranç* (Stefan Zweig), *Dokuz Buçukta Bilardo* (Heinrich Böll), *Amerika* (Franz Kafka), *Üç Deniz Öyküsü* (Joseph Conrad), *Umut Tarlaları* (José Saramago), *Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?* (Raymond Carver), *Kardeşimin Gölgesinde* (Uwe Timm), *Dünyanın Ölçümü* (Daniel Kehlmann), *Birbirimiz Olmadan* (Martin Walser).

Tess Gallagher'a

“Sadece bir tek hayat yaşadığımız için bu hayatı
öncekilerle karşılaştıramaz ya da kusurlarımızı
gelecekteki hayatlarımızda gideremeyiz;
bu nedenle de ne istediğimizi bilemeyiz.”

Milan Kundera
Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği
Çev. Fatih Özgüven

İçindekiler

Kutular	15
Bu Yatakta Her Kim Yatiyorduydu	31
Samimiyet	49
Menudo	59
Fil	77
Çocuk Oyunağı	95
Ayak İşi	115

KUTULAR

Annem eşyalarını topladı, taşınmaya hazır. Ama pazar öğleden sonra, son anda arayıp bizi yemeğe çağırıyor. “Buzdolabımın buzları çözülüyor,” diyor bana. “Bozulmadan şu tavuğu kızartmam gerek.” Kendi tabaklarımızı ve çatal bıçağımızı getirmemizi söylüyor. Tabak çanağının ve mutfak eşyalarının çoğunu toplamış. “Gelip son bir kez benimle yemek yiyin,” diyor. “Jill’le beraber.”

Telefonu kapatıp pencerenin başında bir dakika daha duruyor, bu meseleyi kavrayabilmek istiyorum. Ama kavrayamıyorum. Sonunda Jill’e dönüp şöyle diyorum: “Bir veda yemeği için anneme gidelim.”

Jill, önünde Sears kataloğuyla masanın başında, bize perde bulmaya çalışıyor. Ama dinliyormuş. Surat asıyor. “Gitmemiz şart mı?” diyor. Sayfanın kenarını kıvrıp kataloğu kapatıyor. İç çekiyor. “Tanrım, sırf bu ay iki-üç kez yemeğe gittik. Gerçekten evden ayrılacak mı acaba?”

Jill her zaman aklına geleni söyler. Otuz beş yaşında, kısa saçlıdır ve hayatını köpek temizleyerek kazanır. Temizleyici olmadan önce, ki sevdiği bir iştir bu, ev kadını ve anneymiş. Sonra işler çığırından çıkmış. İlk kocası iki çocuğunu kaçırap Avustralya’ya götürmüştü. İçkici olan ikinci kocası, onun kulak zarını patlattıktan sonra arabalarını köprüden Elwha Nehri’ne sürmüştü. Bırakın hasar

sigortasını, hayat sigortası bile yokmuş. Jill onu toprağa vermek için borç almak zorunda kalmış, sonra da –hiç böylesini duydunuz mu?– köprü tamiratının faturası ona kesilmiş. Ayrıca kendi hastane faturaları varmış. Şimdi bu hikâyeyi anlatabiliyor. Eski haline döndü. Ama annem sabrını taşırdı. Benim de sabrım taşıtı. Ama başka seçeneğim yok.

“Öbür gün evden ayrılıyor,” diyorum. “Hey, Jill, iyilik olsun diye yapacaksın yapma. Benimle gelmek istiyor musun, istemiyor musun?” Öyle ya da böyle, benim için fark etmediğini söylüyorum ona. Migreninin tuttuğunu söylerim. Daha önce de yalan söylediğim oldu.

“Geliyorum,” diyor. Ve öylece ayağa kalkıp banyoya gidiyor; orada somurtmayı sever.

Geçen ağustostan beri beraberiz, o sıralarda annemin California’dan buraya, Longview’a taşınacağı tuttu. Jill durumu elden geldiğince idare etmeye çalıştı. Ama tam birbirimize alışmaya çalışırken annemin kasabaya taşınması ikimizin de hesaba katmadığı bir şeydi. Jill bunun ona ilk kocasının annesiyle yaşadığı durumu hatırlattığını söyledi. “Yapışkan bir kadındı,” dedi Jill. “Ne demek istediğimi anlıyor musun? Boğulacağım sandım.”

Annem, Jill’i davetsiz misafir olarak görüyor desem yeridir. Ona kalırsa Jill, karımın beni terk etmesinden beri hayatıma girip çıkan bir dizi kızıdan biri sadece. Ona göre, başka zaman olsa kendisinin göreceği sevgiyi, özeni, hatta belki de parayı almaya teşne biri. Peki, saygıyı hak eden biri mi? Asla. Hatırlıyorum da –nasıl unutabilirim?– biz evlenmeden önce karıma orospu derdi; on beş yıl sonra, karım başka biri için beni terk ettiğinde, yine orospu dedi.

Jill ile annem baş başa kaldıklarında birbirlerine yeterince dostça davranırlar. Merhaba ya da hoşça kal derken birbirlerine sarılırlar. İndirimlerden söz ederler. Ama

Jill'in annemle vakit geçirmek zorunda kalmaktan ödü patlar. Annemin moralini bozduğunu iddia eder. Annemin her şey ve herkes hakkında olumsuz olduğunu, onun yaş grubundaki diğer insanlar gibi bir uğraş bulması gerektiğini söyler. Tıgla örgü örmek belki ya da Yaşlılar Merkezi'nde kâğıt oynamak, o da olmazsa kiliseye gitmek. Bir şey işte, yeter ki bizi rahat bıraksın. Ama annemin kendine has çözüm yöntemleri vardı. California'ya geri döneceğini bildirdi. Bu kasabadaki her şeyin ve herkesin canı cehenneme. Amma da yaşanacak yer ha! Bunun gibi altı tanesini daha verseler, bu kasabada yaşamaya devam etmezmiş.

Taşınmaya karar vermesinden sonraki bir-iki gün içinde, eşyalarını toplayıp kutulara koymuştu. Geçen ocak ayındaydı bu. Ya da belki de şubattı. Her neyse, geçen kış bir aralar. Şimdi haziran sonu. Kutular aylardır evinin içinde duruyor. Bir odadan öbürüne gitmek için etraflarından dolaşmak ya da üzerlerinden atlamak gerekiyor. Kimsenin annesi böyle yaşamamalı.

Bir süre, on dakika filan sonra Jill banyodan çıkıyor. Bir ot izmariti buldum, komşulardan birinin arabasının yağını değiştirmesini izlerken izmariti tüttürmeye çalışıyor ve bir şişe zencefilli gazoz içiyorum. Jill bana bakmıyor. Onun yerine mutfağa gidip kesekâğıdının içine birkaç tabak ve çatal bıçak koyuyor. Ama oturma odasından geçip geri döndüğünde ayağa kalkıyorum ve birbirimize sarılıyoruz. Jill, "Tamam," diyor. Ne tamam, diye merak ediyorum. Görebildiğim kadarıyla hiçbir şey tamam değil. Ama bana sarılıyor ve boyuna omzumu sıvazlıyor. Üzerine sinmiş köpek şampuanı kokusunu alabiliyorum. İşten eve bu kokuyla gelir. Her yerde bu koku. Yatağa girdiğimizde bile. Son bir kez omzumu sıvazlıyor. Sonra dışarı çıkıp arabayla kasabanın öbür ucuna, annemin evine gidiyoruz.

Yaşadığım yeri seviyorum. Buraya ilk taşındığımda sevmiyordum. Geceleri yapacak hiçbir şey yoktu ve yalnızdım. Derken Jill'le tanıştım. Çok geçmeden, birkaç hafta sonra, eşyalarını getirip benimle yaşamaya başladı. Uzun vadeli hedefler koymadık. Mutluyduk ve birlikte bir hayatımız vardı. Nihayet talihimizin döndüğünü söylüyorduk birbirimize. Ama annemin hayatında hiçbir şey olmuyordu. Bana mektup yazıp buraya taşınmaya karar verdiğini söyledi. Ben de ona cevap yazıp bunun pek de iyi bir fikir olmadığını söyledim. Kışın hava berbat, dedim. Kasabanın birkaç kilometre ötesinde bir hapishane inşa ediyorlar, dedim. Burası bütün yaz turist kaynıyor, dedim. Ama mektuplarımı hiç almamış gibi davranıp yine de geldi. Derken, kasabaya geleli daha bir ay olmamıştı ki buradan nefret ettiğini söyledi. Buraya taşınması benim hatammış, her şeyi bu kadar nahoş bulması da benim hatammış gibi davrandı. Beni arayıp buranın ne kadar tapon bir yer olduğunu söylemeye başladı. "Suç atma tripleri," diyordu Jill buna. Otobüs hizmetinin çok kötü, şoförlerin ise kaba olduğunu söyledi. Yaşlılar Merkezi'ndeki insanlara gelince; eh, kumar oynamak istemiyordu. "Cehenneme kadar yolları var," dedi. "İskambil kâğıtlarını da yanlarına alabilirler." Süpermarkette çalışanlar aksiydi, benzincideki çocuklar onu ya da arabasını bir nebze bile umursamıyorlardı. Kiracısı olduğu adam, Larry Hadlock hakkında da kararını vermişti. Kral Larry, diyordu ona. "Kiralık barakaları ve birkaç doları olduğu için kendini herkesten *üstün* sanıyor. Onu görmez olaydım."

İlk geldiğinde, ağustosta hava onun için çok sıcaktı, eylülde de yağmur yağmaya başladı. Haftalarca neredeyse her gün yağdı. Ekimde hava soğudu. Kasım ve aralıkta kar vardı. Ama bundan çok daha önce burayla ve insanlarla ilgili öyle ileri geri konuşmaya başladı ki, artık din-

lemekten sıkıldım ve sonunda bunu ona söyledim. Ağladı, ona sarıldım ve böylece olayın bittiğini sandım. Ama birkaç gün sonra yine başladı, aynı terane. Noel'den hemen önce, ne zaman uğrayıp hediyelerini bırakacağımı öğrenmek için aradı. Ağaç almadığını, almaya da niyetinin olmadığını söyledi. Sonra başka bir şey söyledi. Dedi ki, hava düzelmezse kendini öldürecekmiş.

“Deli deli konuşma,” dedim.

Dedi ki: “Ciddiyim, tatlım. Burayı bir daha ancak tabutumdan görmek istiyorum. Bu kahrolası yerden nefret ediyorum. Buraya neden taşındım bilmem. Keşke ölsem de kurtulsam.”

Telefona yapıştığımı ve bir direğin tepesindeki adamın elektrik hattına bir şeyler yapmasını seyrettiğimi hatırlıyorum. Başının etrafında kar fırdönüyordu. Ben seyrederken adam direktten eğildi; sadece güvenlik kemerinden destek alıyordu. Ya düşerse, diye düşündüm. Bundan sonra ne söyleyeceğim hakkında hiçbir fikrim yoktu. Bir şey söylemem gerekiyordu. Ama hiçbir oğlun itiraf etmemesi gereken değersiz duygularla, düşüncelerle doluydum. “Sen benim annemsin,” dedim sonunda. “Sana yardım etmek için ne yapabilirim?”

“Tatlım, hiçbir şey yapamazsın,” dedi. “Bir şey yapma zamanı geldi de geçti bile. Artık bir şey yapmak için çok geç. Burayı sevmek istedim. Pikniklere gideceğimizi ve birlikte arabayla gezeceğimizi sanıyordum. Ama bunların hiçbiri olmadı. Sen hep meşgulsün. Sen ve Jill işe gidiyorsunuz. Hiç evde değilsiniz. Evde olsanız bile telefonu bütün gün açık bırakıyorsunuz. Her neyse, seni hiç görmüyorum,” dedi.

“Bu doğru değil,” dedim. Değildi de. Ama beni duymamış gibi devam etti. Belki de duymamıştı.

“Ayrıca,” dedi, “bu hava beni öldürüyor. Burası çok soğuk. Buranın Kuzey Kutbu olduğunu bana neden söy-

lemedin? Söyleseydin hiç gelmezdim. California'ya geri dönmek istiyorum tatlım. Orada dışarı çıkıp gezebilirim. Burada gidilecek hiçbir yer bilmiyorum. California'da tanıdıklar var. Bana ne olduğunu umursayan arkadaşlarım var orada. Burada kimsenin umurunda bile değilim. Eh, haziranı çıkarabilmek için dua ediyorum. O kadar uzun süre durabilirsem, hazirana kadar dayanabilirsem buradan temelli ayrılacağım. Burası hayatımda yaşadığım en kötü yer.”

Ne diyebilirdim? Ne diyeceğimi bilmiyordum. Hava hakkında bile bir şey söyleyemedim. Hava, asıl hassas noktaydı. Vedalaşıp telefonu kapadık.

Başka insanlar yazın tatile çıkarlar, benim annemse taşınır. Yıllar önce taşınmaya başladı, babam işini kaybettikten sonra. Bu olduğunda, babam işten çıkarıldığında, sanki yapmaları gereken buymuş gibi evlerini sattılar ve işlerin düzeleceğini sandıkları yere gittiler. Ama işler orada da düzelmedi. Yeniden taşındılar. Taşınmaya devam ettiler. Kiralık evlerde, dairelerde, karavanlarda, hatta motel odalarında yaşadılar. Taşınıp durdular, her taşınmayla yüklerini hafiflettiler. Birkaç kez benim yaşadığım kasabaya geldiler. Bir süre karım ile benim yanımıza yerleşiyor, sonra da yeniden taşınıyorlardı. Bu bakımdan göçmen hayvanlar gibiydiler, sadece hareketleri belli bir düzeni izlemiyordu. Yıllarca sağa sola taşındılar, hatta bazen daha yeşil olduğunu düşündükleri bir yer için eyaleti terk ettiler. Ama çoğunlukla California'nın kuzeyinde kaldılar ve orada taşındılar. Derken babam öldü, ben de annemin taşınmayı bırakacağını ve bir süreliğine bir yere yerleşeceğini sandım. Ama yerleşmedi. Taşınıp durdu. Bir keresinde psikiyatriste gitmesini önerdim. Parasını ödeyeceğimi bile söyledim. Ama kulak asmadı. Onun yerine eşyalarını toplayıp kasabadan taşındı. Çaresiz kalmıştım, yoksa psikiyatristin lafını etmezdim.

Kollarını boynuma dolayıp bana sarılıyor ve başını omzuma yaslıyor. Ama mesele şu: Az önce ona söylediklerim, bütün gün ara ara düşündüklerim, şey, bir tür görünmez çizgiyi aşmışım gibi hiss ediyorum. Hiç gelmek zorunda kalmayacağımı sandığım bir yere gelmişim gibi hiss ediyorum. Ve buraya nasıl geldiğimi bilmiyorum. Garip bir yer. Kısa, zararsız bir rüyanın, sonra da sabah erkenden yapılan uyukulu bir konuşmanın beni ölüm ve yok oluş düşüncelerine sürüklediği bir yer.

Yaşamın acı yüzüyle bu kadar erken tanışmasaydı, kuşkusuz yine yazar olurdu ama hiçbir zaman okurları tarafından böyle sahiplenilmezdi Raymond Carver. Gençlerin haytalık yapıp havai aşklar kovaladığı yaşlarda o evli ve iki çocuk babasıydı. Hayatı öğrenmenin yolu, bulduğu her işte çalışmaktı. Benzincide çalıştı, hademelik, garsonluk yaptı. Yaşananlar, kâğıda dö-küldüğünde bazen Çehov tadındaydı, bazen Kafka... İnsanların yaşamlarında barınan, gizlenen öyküleri, yalın, gerçekçi, acıtan şiirsel bir dille yansıttı. Yenilenler içkiye sığınırken, kısa öykü türünü yeniden var eden Carver, her başarısında içti, çok içti, ölümüne içti...

Raymond Carver'in son dönem öykülerini içeren *Fil*, yazarın en önemli eserlerinden biri olarak görülüyor.